

Nuorten tupakoinnin ja alkoholin käytön ennustettavuus ja jatkuvuus

Lea Pulkkinen

Nuorten tupakointia ja alkoholin käyttöä koskeva tutkimus on keskittynyt enimmäkseen kulutuksen määrää koskeviin kysymyksiin mm. siksi, että poikkileikkaustutkimukset jonakin ajankohtana ovat käytännössä yksinkertaisempia suorittaa kuin tottumusten seuranta koskevat pitkittäistutkimukset. Toinen tutkimusten painotuksiin mahdollisesti vaikuttanut seikka lienee se, että tupakointia ja alkoholin käyttöä ei ole järin paljon tarkasteltu kasvatopsykologisesta perspektiivistä. Tutkimus on ollut enemmän sosiologisesti kuin psykologisesti suuntautunutta.

Pitkittäistutkimus (Pulkkinen 1982 a), jota seuraavassa selostetaan, ei myöskään ollut alun perin suunniteltu päihteiden käytön tutkimukseksi, vaan tupakointia ja alkoholin käyttöä koskevat tulokset ovat tulleet sosiaalista kehitystä koskevien tulosten sivutuotteena (Pulkkinen 1977, 1981, 1982 b-c). Tutkimuksessa seurattiin lasten kehitystä nuoriksi aikuisiksi tekemällä tutkimukset 8, 14 ja 20 vuoden iässä. Tutkimusta (Pitkänen 1969) aloittaessani päähuomioni oli siinä, miten lapset voivat ilmaista epäaggressiivisuuttaan, rauhantahtoisuuttaan, sosiaalisissa tilanteissa aggressiivisuuden asemesta. Tämä ongelma määräsi sen, että tutkimusmenetelmänä käytettyjen toveri- ja opettaja-arviointien sisällöt keskittyivät sosiaalisen käyttäytymisen eri puoliin, kuten "Kuka luokan oppilaista yrittää käyttäytyä järkevästi harmillisissakin tilanteissa?" "Kuka on rauhallinen ja kärsivällinen?" "Kuka itkee herkästi?" "Kuka hyökkää aiheettomasti toisten kimppuun?" "Kuka kiusaa pienempiä ja heikompia tovereita?"

Tutkimusta ovat rahoittaneet Suomen Akatemia ja lääkintöhallitus. Tämä artikkeli perustuu tutkimuslosteeseeni Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö pitkittäistutkimuksen valossa, joka julkaistaan Lääkintöhallituksen tutkimuksia -sarjassa.

"Kuka ei tottele opettajaa?"

Koehenkilöt, yhteensä 196 poikaa ja 173 tyttöä, poimittiin 12 koululuokan otoksena Jyväskylältä vuonna 1968. Heistä tavoitettiin 14-vuotiaana 96 % seuruututkimukseen, jolloin hankittiin uudet toveri- ja opettaja-arvioinnit. Lisäksi 154:ää oppilasta ja jompaa-kumpaa heidän vanhemmistaan haastateltiin teemahaastattelun (Hirsjärvi & Hurme 1980) menetelmällä. 20-vuotiaana haastateltiin jälleen 135:tä nuorta. Haastattelujen määrää jouduttiin varojen niukkuuden takia rajoittamaan. Haastattelut koskettelivat niin 14- kuin 20-vuotiaana perhe-elämän ja kasvatuksen eri puolia ja mm. vapaa-aikaa, johon päihteiden käyttö sisältyi.

Tupakointi- ja alkoholitottumusten muotoutuminen

Tutkimuksen ensimmäisenä ongelmana oli päihteiden käytön määrällinen vertailu lähinnä lääkintöhallituksen toimesta suoritettun Nuorten terveystapa -tutkimuksen tuloksiin. Pitkittäistutkimushan sattumoisin ajoittui siten, että tutkittavat olivat 14-vuotiaita juuri siihen aikaan (1973—1974), jolloin päihteiden käyttö saavutti nuorten keskuudessa määrällisen huippunsa. Sen jälkeen tupakointi niin 14- kuin 18-vuotiaiden keskuudessa on koko maassa vähentynyt n. 10 % (Rimpelä 1980) ja raittiiden 14-vuotiaiden osuus on lisääntynyt n. 20 % (Ahlström 1982). Mahdollisesti tupakoinnin rajoittamiseen tähtäävät toimet ovat vaikuttaneet siihen, että nuoret tutustuivat alkoholiinkin myöhemmin; tupakointi ja alkoholin käyttö korreloivat keskenään vahvasti varsinkin murrosiässä.

Kuten taulukosta 1 ilmenee, pitkittäistutkimuksen jyvaskyläläisotoksessa päihteiden käyttäjien prosenttinen osuus vastasi koko maata koskeneista otoksista tehtyjä havainto-

Taulukko 1. Säännöllisesti tupakoivien ja raittiiden prosenttiosuudet pitkittäistutkimuksessa ja vastaaviin aikoihin tehdyissä poikkileikkaustutkimuksissa

		säännöllisesti tupakoivat					
		14-vuotiaat		18-vuotiaat		20-vuotiaat	
		tytöt	pojat	tytöt	pojat	tytöt	pojat
Rimpelä	1973	21	18	40	44		
(1980)	1979	9	9	26	33		
Pitkittäis-	1974	22	13				
tutkimus	1980					31	28

		raittiiden osuus					
		14-vuotiaat		18-vuotiaat		20-vuotiaat	
		tytöt	pojat	tytöt	pojat	tytöt	pojat
Ahlström	1973	28	27	5	6		
(1982)	1979	50	51	9	7		
Pitkittäis-	1974	23	26				
tutkimus	1980					12	5

ja. 14-vuotiaista tupakoi vuonna 1974 säännöllisesti n. 20 % ja 20-vuotiaista vuonna 1980 n. 30 %. Raittiita oli 14-vuotiaista vuonna 1974 neljännes ja 20-vuotiaista vuonna 1980 n. 10 %. Tyttöjen ja poikien kesken tupakoinnissa tai raittiudessa ei ollut suuria eroja. Tosin 14-vuotiaat tytöt näyttivät olevan hiukan varhaisempia kuin pojat, varsinkin tupakoinnissa, mikä selittynee tyttöjen ja poikien välisestä erosta puberteetin kehityksessä. 20-vuotiaana poikien päihteiden käyttö oli kuitenkin määrällisesti runsaampaa kuin tyttöjen: he polttivat useampia savukkeita päivässä ja joiivat itsensä useammin humalaan kuin tytöt. Käytön määrää koskevat havainnot vastaavat Lasse Kannaksen (1978) ja Salme Ahlströmin (1982) saamia tuloksia, mutta Kannas on todennut poikien aloittavan tupakoinnin aikaisemmin kuin tytöt. Ero selittynee siitä, että Kannaksen aineisto on koottu tupakkalain voimaantulon jälkeen; tämä laki nosti tupakoinnin aloittamisikää ja vaikeutti tupakan saantia. Ehkäpä pojille on toveriryhmässä tarjoutunut enemmän tupakointimahdollisuuksia kuin tytöille; 10—13-vuotiaiden tyttöjen ja poikien toveriryhmät eroavat kokonsa ja rakenteensa puolesta toisistaan.

Pitkittäistutkimusaineisto teki mahdolliseksi vertailla eri aikoina päihteiden käytöstä saadun tiedon vastaavuutta, joka oli tutkimuksen *toisena* ongelmana. Tässä yhteydessä

todettakoon vain lyhyesti, että 20-vuotiaiden poikien tiedot päihteiden käytön aloittamisesta vastasivat paremmin 14-vuotiaana vallinnutta tilannetta kuin 20-vuotiaiden tyttöjen antamat tiedot; tytöt muistelivat aloittaneensa päihteiden käytön vähän myöhemmin kuin he 14-vuotiaana ilmoittivat. Yleensä aloittamisajankohtaa koskevat tulokset osoittivat Matti Rimpelän (1980) tuloksia vastaten, että tupakointialttius lisääntyy 12. ikävuoden jälkeen. Alkoholin käytön alttius lisääntyy vuot-ta tai kahta myöhemmin, mihin myös Ahlströmin (1982) tulokset viittaavat.

Kolmas ongelma koski päihteiden käytön jatkumista ja keskinäistä riippuvuutta. Tulokset osoittivat, että tupakoinnin ja alkoholin käytön varhainen aloittaminen — mutta ei vielä kokeilu — oli yhteydessä säännölliseen tupakointiin ja runsaaseen juomiseen. Tottumusten jatkuvuus 14 vuoden iästä 20-vuotiaaksi oli huomattavampaa tupakoinnissa kuin alkoholin käytössä. Ne, jotka murrosiässä ryhtyivät polttamaan säännöllisesti, pyrkivät myös jatkamaan tupakointia. Säännöllisiä tupakojia tuli vain vähän niistä 50—60 %:sta nuoria, jotka eivät 14-vuotiaana olleet edes kokeilleet tupakointia.

Sitä vastoin alkoholin käyttö yleistyi iän myötä nuorten keskuudessa enemmän kuin tupakointi. Suurin osa niistä, jotka eivät 14-vuotiaana olleet vielä maistaneetkaan alkoho-

lia, käytti alkoholia jonkin verran 20-vuotiaana. Jatkuvuutta osoittava korrelaatio jäi näin ollen alhaiseksi (.07), tupakoinnin jatkuvuutta osoittava korrelaatio oli erittäin merkitsevä (.58). Alkoholin käytön jatkuvuutta oli ainoastaan humalakäytössä; humalassaoloa koskevat ilmoitukset 14- ja 20-vuotiaana korreloivat merkitsevästi (.37). Tietoa siitä, siirtyvätkö alkoholin varhaiset nauttijat väkevien juomien käyttöön R. Z. Marguliesin, R. C. Kesslerin ja D. B. Kandelin (1977) tekemien havaintojen tavoin, ei tässä tutkimuksessa saatu. Ainaakaan tulokset eivät antaneet selvää tukea sille käsitykselle, että alkoholin käyttö asteittain lisääntyisi "jos antaa pahalle pikkusormen, niin se vie pian koko käden" -tyyliin. Vain osa niistä 14-vuotiaista, jotka joskus käyttivät alkoholia, tihensi juomistaan iän lisääntyessä. Vastaavasti monet luopuivat murrosiän jälkeen alkoholin runsaasta käytöstä "järkiinnyttyään", kuten he itse asian ilmaisivat. Kuitenkin alkoholin runsas käyttö 14-vuotiaana on oire alkoholin runsaan käytön jatkumisesta myöhemminkin. Ongelmat liittyvät nuorten juomatapoihin tai oikeastaan niiden puutteeseen. Kodissaan silloin tällöin alkoholiin tutustuneet nuoret pysyivät kohtuullisessa käytössä paremmin kuin toveripiirissä alkoholia nauttivat.

Aikaisempien tutkimustulosten mukaisesti nuorten tupakoinnin säännöllisyys ja alkoholin käytön useus liittyivät toisiinsa varsinkin murrosiässä. Korrelaatio oli 14-vuotiaana .64 ja 20-vuotiaana .37; humalakäytön ja tupakoinnin välillä vähän suurempi (.45). Lähempi tarkastelu osoitti, että raittiit eivät tupakoineet ja että runsaasti juovat yleensä tupakoivat. Sitä vastoin kohtuullisesti alkoholia nauttivissa oli paljon niitä, jotka eivät tupakoineet. Tupakointi silloin tällöin liittyi haastattelutietojen mukaan usein alkoholin käyttöön.

Neljäntenä ongelmana olleiden mallivaikutusten osalta todettiin, että 14-vuotiaan nuoren tupakointi korreloi vahvemmin (.73) käsitykseen parhaiden tovereiden tupakoinnista kuin vanhempien tupakointiin (n. .30). Vastaavasti 14-vuotiaan alkoholin käyttö korreloi käsitykseen tovereiden alkoholin käytöstä (.70), mutta ei vanhempien alkoholin käyttöön. Nuoren alkoholin käytön yhteys van-

hempien alkoholin nauttimiseen näkyi vasta 20-vuotiaana, jolloin isän kuuden vuoden takainen alkoholin käyttö korreloi pojan humalakäyttöön (.36, $p < .001$) ja äidin alkoholin käyttö tytön alkoholin käytön tiheyteen (.42, $p < .001$).

Alkoholin käytön mallivaikutuksia koskeva tulos vahvisti B. J. Biddlen, B. J. Bankin ja M. M. Marlinin (1980) käsitystä siitä, että nuoret kääntyvät murrosiässä pois vanhemmistaan ja ottavat mallia tovereista, mutta palaavat myöhemmin vanhempien normeihin. Tosin Ahlström (1982) on todennut, että vaikka vanhempien ja lasten juomisen tiheys ei korreloinut 14-vuotiaana, niin raittiiden vanhempien lapset olivat raittiimpia kuin alkoholia nauttivien. Jos alkoholi sitä vastoin kuuluu perheen elämäntapaan, nuori voi aluksi juoda enemmän tai vähemmän tovereiden vaikutteista ja omista mieltymyksistään riippuen. Vasta myöhemmin alkoholitottumukset vakiintuvat vanhempien esimerkin suuntaisiksi.

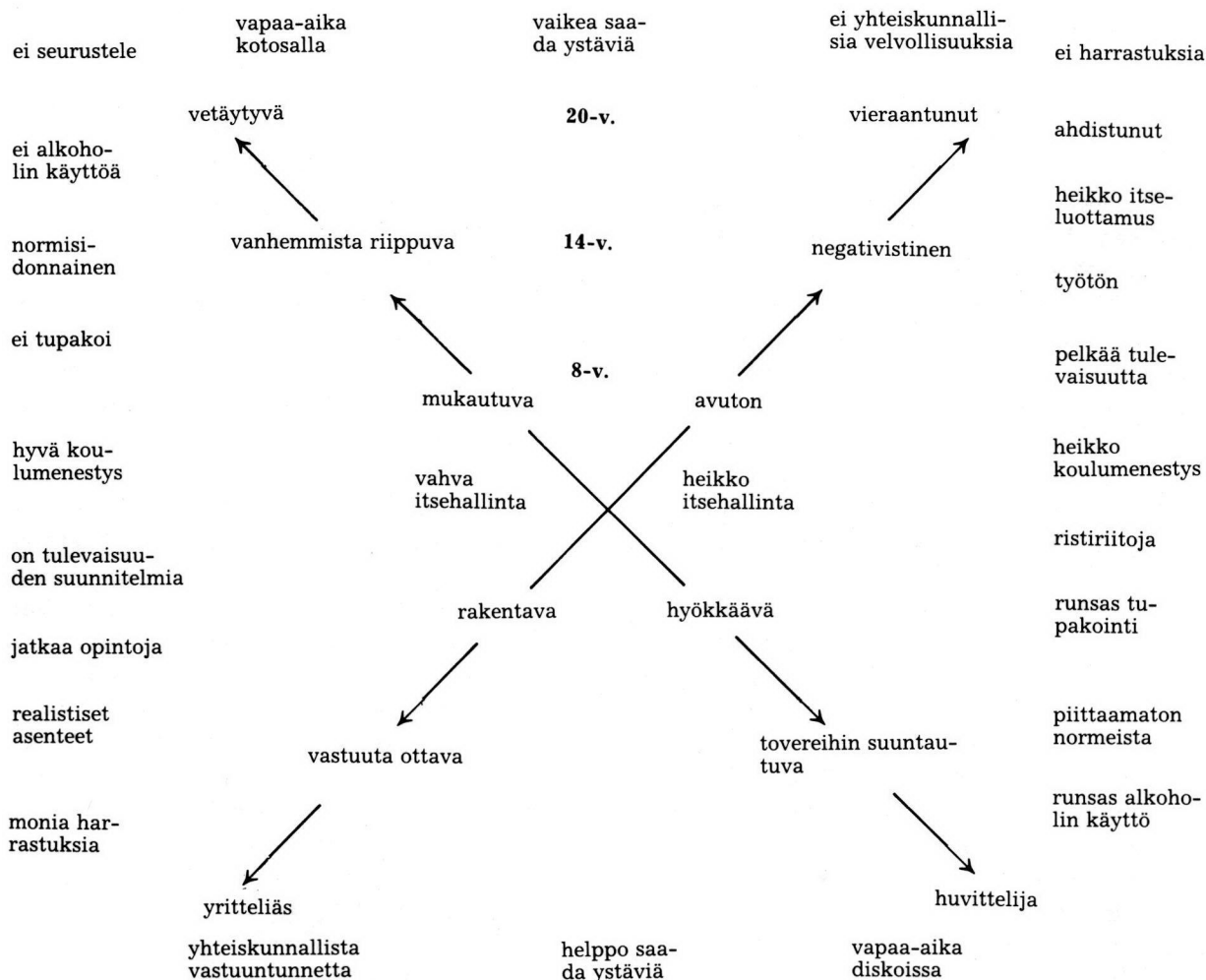
Tulokset ovat olleet ristiriitaisia sen suhteen, kumpaan sukupuoleen mallit vaikuttavat voimakkaammin. Tässä tutkimuksessa tyttöjen alttius mallivaikutuksille osoittautui suuremmaksi: heidän päihteiden käyttönsä korreloi voimakkaammin tovereiden, sisarussten ja vanhempien vastaaviin tottumuksiin. Esim. poikien päihteiden käyttö korreloi vain isän vastaaviin tottumuksiin, kun taas tyttöjen päihteiden käyttö korreloi sekä äidin että isän päihteiden käyttöön.

Nuorten päihteiden käytön vahva yhteys käsitykseen tovereiden päihteiden käytöstä voi olla seurausta joukkoharhasta: nuoret pyrkivät arvioimaan tovereidensa normit löyhemmiksi kuin omansa (Takala 1965; Magnusson & Dunér & Zetterblom 1975). Tämän kanssa yhdensuuntaisesti niin tässä tutkimuksessa kuin Kettil Bruunin ja Ragnar Haugen (1963) ja Ahlströmin (1980) tutkimuksissa nuoret pitivät tovereidensa päihteiden käyttöä omaa käyttöään runsaampana.

Tupakoinnin ja alkoholin käytön ennustettavuus

Viidentenä ongelmana olivat tupakointi- ja alkoholitottumusten ennustettavuus ja kytkökset elämisen tyyliin. Tupakoinnin yhteys

Kuvio 1. Sosiaalisen käyttäytymisen jatkuvuus 8-vuotiaasta 20-vuotiaaksi. 20-vuotiaan käyttäytymistä kuvaavat muuttujat on sijoitettu kaavioon painokertoimien perusteella

sosiaaliseen aktiivisuuteen vastasi K. Heinilän (1962) ja monien ulkomaisten tutkimusten tuloksia (mm. Eysenck 1965; Cherry & Kiernan 1976). Vastaavasti sosiaalisen aktiivisuuden ja alkoholin käytön yhteydet olivat samansuuntaiset kuin aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Allardt & Jartti & Jyrkilä & Littunen 1958). On arveltu, että nämä yhteydet heijastaisivat aktiivisuuden kasautumista. Tulokset kuitenkin viittasivat siihen, että kasautuminen koski vain laadullisesti tietynkaltaista aktiivisuutta, ei sosiaalista aktiivisuutta yleensä, kuten kuviosta 1 ilmenee.

Tutkimuksessa selviteltiin yksilöiden välisiä eroja sosiaalisessa käyttäytymisessä kullakin ikätasolla faktorianalyysia hyväksi käyttäen (kuvio 1). Kaksi ensimmäistä faktoria 8 vuoden iässä nimettiin seuraavasti: aggressii-

vinen, lyhytjännitteinen vastaan mukautuva, rauhallinen ja harkitseva, konstruktivinen vastaan sosiaalisesti avuton, ahdistunut. 14-vuotiaana eristetyt faktorit nimettiin seuraavasti: tovereihin suuntautunut vastaan vanhemmistaan riippuva ja vastuuta ottava vastaan negativistinen. 20-vuotiaana eristetyt faktorit nimettiin elämäntavan mukaan: huvittelija vastaan vetäytyjä ja yritteliäs vastaan vieraantunut. Niin tupakointi kuin alkoholin käyttökin olivat yhteydessä aggressiivisuuteen, tovereihin suuntautumiseen ja huvitteluvuuteen, kun ryhmien välisiä eroja tutkittiin faktoripistemääriä käyttäen. Nämä faktorit, joiden kesken oli merkitsevää jatkuvuutta 8-vuotiaasta 20-vuotiaaksi (faktoripistemäärien korrelaatiot olivat .43—.53), edustavat tutkimuksen teoreettisen viitekehysmallin (Pulkki-

nen 1982 a & c) mukaan impulssien kontrolloimatonta ilmaisu.

Ne nuoret, jotka eivät tupakoineet, olivat lapsena olleet vahvan itsehallinnan omaavia eli mukautuvia tai rakentavasti käyttäytyviä, murrosiässä vanhemmista riippuvia tai vastuuta ottavia ja 20-vuotiaana vetäytyviä tai yritteliäitä. Alkoholista pidättyminen oli samansuuntaisesti yhteydessä vahvaan itsehallintaan, varsinkin mukautuvuuteen, vanhemmista riippuvuuteen ja vetäytyvyyteen.

Tulokset vastasivat havaintoja tupakoinnin ja alkoholin käytön yhteyksistä nuorten elämäntyyliin. Nuoret tänään -tutkimuksessa (Aalto & Minkkinen 1971), jossa tyttöjen käyttäytymisestä muodostui ns. sakkikäyttäytymisen harrastusfaktori ja poikien käyttäytymisestä ns. makean elämän faktori. Tovereihin suuntautuneisuus sisälsi nimittäin pitkittäistutkimuksessa seurallisuuden ohella vapaaajan viettoa kaduilla ja diskoissa, tupakoinnin ja alkoholin käytön ja seurustelun varhaisen aloittamisen, lyhytjännitteisyyden, taskurahojen käytön huvituksiin, ristiriitoja tovereiden ja vanhempien kanssa sekä sopeutumisvaikeuksia koulussa. Tulokset olivat rinnastettavissa myös Ahlströmin (1982) havaintoihin siitä, että sellainen jengiin kuuluminen, joka määräytyi asuinalueen eikä harrastusten mukaan, oli varsinkin nuoremmassa ikäryhmissä yhteydessä alkoholin nauttimiseen.

Myös rikoksiin syylistyminen 20 vuoden ikään mennessä osoittautui olevan yhteydessä aggressiivisesta huvittelijaksi etenevään kehitykseen (Pulkinen 1982 b). Näin ollen poikien alkoholirikosten määrä (juopumuspidätykset, alkoholin luvaton hallussapito ja myynti, rattijuoppous) oli yhteydessä samoihin heikkoa itsehallintaa osoittaviin käyttäytymisfaktoreihin kuin alkoholin runsas käyttökin. Koko alkuperäisessä otoksessa (369 henkilöä) oli 20 vuoden ikään mennessä kirjattu 148 alkoholirikosta 57 pojan ja 11 tytön tekemänä. Pojan tiheä alkoholin käyttö 14-vuotiaana ennusti alkoholirikosten määrää; erityisesti vanhempien käsitys pojan alkoholin käytöstä 14-vuotiaana ennusti alkoholirikoksia (korrelaatio .43, $p < .001$). Alkoholirikoksia tehneiden tyttöjen vähäinen määrä vaikeutti korrelaatioiden laskemista, mutta tulokset viittaavat siihen, että alkoholin saan-

nin helppous 14-vuotiaana oli yhteydessä tyttöjen alkoholirikoksiin (.38, $p < .01$).

Päihteiden käytön ja koulumenestyksen välisistä yhteyksistä todettiin, että tupakoivien nuorten koulumenestys oli heikompi kuin tupakoimattomien. Sama näkyi niin opettajan arvioimassa kuin nuorten itsensäkin ilmoittamassa kiinnostuksessa koulutyötä kohtaan. Säännöllisesti tupakoivat pojat ja tytöt olivat myös olleet eniten luvatta pois koulusta. Tupakoivien nuorten koulutustie oli lyhyempi, ja heidän vanhempansa suhtautuivat koulunkäyntiin välinpitämättömämmin kuin tupakoimattomien nuorten vanhemmat. Sitä vastoin alkoholin käyttö ei ollut yhteydessä koulumenestykseen muutoin kuin, että alkoholia runsaasti käyttävien koulutustie oli jäänyt keskimäärin lyhyemmäksi kuin muiden. Yleensäkin alkoholin käyttö leimasi nuorten elämäntapaa vähemmän kuin tupakointi siitä syystä, että alkoholin käyttö oli paljon yleisempää kuin tupakointi. Ainoastaan alkoholin runsas käyttö erotteli nuoria muista samaan tapaan kuin tupakointi.

Tupakoiien heikompi koulumenestys tai lyhyempi opiskelu-ura on todettu muissakin tutkimuksissa (mm. Bewley & Bland 1977; McAlister & Perry & Maccoby 1979; Rimpelä 1980). Alkoholin käytön osalta on Ahlström (1982) todennut, että mitä parempi oli nuoren koulumenestys, sitä todennäköisemmin hän oli raitis tai ainakin varoi juomasta itseään humalaan. Vastaavasti R. Jessorin ja S. L. Jessorin (1975 & 1977) pitkittäistutkimuksessa alkoholista pidätyvät nuoret arvostivat enemmän koulumenestystä kuin alkoholia käyttävät. Ahlströmin tulokset osoittivat myös, että lukiossa olleet 16-vuotiaat käyttivät alkoholia harvemmin kuin muut samankäiset. Koulumuoto ei siis ollut vuonna 1979 yhteydessä nuorten raittiuteen, vaan juomisen tiheyteen.

Sukupuolten kesken ei ollut suuria eroja persoonallisuuden piirteiden ja elämäntyylin yhteyksissä tupakointiin. Varsinkin 14-vuotiaasta koskevat toveri- ja opettaja-arvioinnit ennustivat lähes yhtä hyvin poikien ja tyttöjen tupakointitottumuksia 20 vuoden iässä. Sitä vastoin alkoholin käyttö oli vahvemmin yhteydessä poikien persoonallisuuden ominaisuuksiin kuin tyttöjen. Tyttöjen alkoholin

käyttö oli heikommin ennustettavissa myös kasvatuksen ja ulkoisten elämänolojen perusteella; vain ympäristön mallivaikutukset olivat merkitseviä ennustajia. Mahdollisesti tyttöjen alkoholin käyttö oli 1970-luvulla vielä yleistymässä, niin että alkoholin nauttimiseen ohjasivat mallivaikutukset enemmän kuin persoonallisuuden sisäinen dynamiikka.

Tottumusten muodostumisen taustatekijöitä

Kuudes ongelma koski tupakointi- ja alkoholitottumusten yhteyksiä kasvuoloihin. Aikaisemmat tutkimukset näistä yhteyksistä ovat olleet niukkoja, mutta tulokset (mm. Mercer & Hundleby & Carpenter 1978; Mercer & Kohn 1980) ovat viitanneet siihen, että vanhempien tuen ja ohjauksen vähäisyys on yhteydessä sellaisen persoonallisuuden kehittymiseen, jolla on taipumus tupakointiin ja alkoholin käyttöön. Vastaavasti paljon juovat tuntevat vanhempansa etäisemmiksi ja heillä on vähemmän mahdollisuuksia kuin muilla keskustella näiden kanssa mm. päihteisiin liittyvistä kysymyksistä (Wechsler & Thum 1973). Onkin havaittu (Margulies & Kessler & Kandel 1977), että nuoret, jotka ilmoittivat tuntevansa suhteellisesti enemmän läheisyyttä tovereita kuin vanhempia kohtaan, rupesivat muita todennäköisemmin nauttimaan alkoholia.

Näiden tulosten kanssa yhdensuuntaisesti päihteiden käyttö liittyi pitkittäistutkimuksen tulosten mukaan tovereihin suuntautumiseen enemmän kuin vanhemmista riippuvuuteen. Tovereihin suuntautumisen taustalla oli itsekäs, aikuiskeskeinen kohtelu, joka sisälsi vanhempien mielialoista riippuvan välinpitämättömyyden ja ankaruuden lasta kohtaan. Tällainen kohtelu oli myös säännöllisen tupakoinnin ja runsaan alkoholin käytön taustalla. Vanhempien mielivalta, ruumiillinen rankaiseminen, vähäinen lapsen omaan arviointiin vetoaminen ja tuen puute eivät kehitä lapsessa vahvaa itsehallintaa. Sitä vastoin ohjaava, lapsikeskeinen kasvatusta, joka oli tyyppillistä tupakoimattomille ja alkoholia kohtuullisesti tai ei lainkaan nauttiville, vahvistaa lapsen itsehallintaa. Se ottaa lapsen näkökulman huomioon, osoittaa luottamusta ja kunnioitusta lasta kohtaan ja antaa lapselle turvalli-

suutta ja tarvittavaa ohjausta. Vanhempien mielenkiinnon ja kannustuksen puuttuessa lapsi ei motivoitu koulunkäyntiin eikä tavoitteellisiin harrastuksiin. Ristiriidat kodissa ajavat lapset kadulle, jossa hakeudutaan toveriipiiriin ja sen parissa nautintoaineiden koeluun.

Kasvatusnäkökohtien yhteys nuorten käytäytymiseen oli vahvin tyttöjen tupakoinnin ja poikien alkoholin käytön osalta. Näihin liittyi myös kasvuolojen epävakaisuus, esim. monet asunnon ja koulun vaihdokset sekä muutokset perherakenteessa. Elämänmuutokset vaativat uudelleen sopeutumista, jossa lapsi tarvitsee vanhempien tukea. Kasvatuksen vahva yhteys nuorten päihteiden käyttöön merkitsee sitä, että erityistä huomiota olisi kiinnitettävä vanhempien tukemiseen ja ohjaukseen lasten ja nuorten kasvatuskysymyksissä yleensä ja samalla myös terveystasvatuksessa.

Kirjallisuus

Aalto, R. & Minkkinen, S. (toim.): Nuoret tänään. Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen tuloksia. Helsinki 1971

Ahlström, S.: Suomalaisten nuorten käsitäyksiä alkoholin käytöstä. *Sociologia* 17 (1980): 4, 271—278

Ahlström, S.: Alkoholin käyttö. Teoksessa M. Rimpelä & S. Ahlström & A. Eskola & E. Honkala & L. Kannas & L. Laakso & O. Paronen & M. Rajala & R. Telama: Nuorten terveystapatutkimus. Nuorten terveystavat Suomessa 1970-luvulla. Lääkintöhallituksen tutkimuksia 25, 1982 (painossa)

Allardt, E. & Jartti, P. & Jyrkilä, F. & Littenen, Y.: Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne. Porvoo 1958

Bewley, B. R. & Bland, J. M.: Academic performance and social factors related to cigarette smoking by school children. *British Journal of Preventive and Social Medicine* 31 (1977), 18—24

Biddle, B. J. & Bank, B. J. & Marlin, M. M.: Social determinants of adolescent drinking. *Journal of Studies on Alcohol* 41 (1980), 215—241

Bruun, K. & Hauge, R.: Drinking habits among Northern youth. A cross-national study of male teenage drinking in the Northern

capitals. The Finnish Foundation for Alcohol Studies, Vol. 12. Helsinki 1963

Cherry, N. & Kiernan, K.: Personality scores and smoking behaviour: a longitudinal study. *British Journal of Preventive and Social Medicine* 30 (1976), 123—131

Eysenck, H. J.: Smoking, health and personality. London 1965

Heinilä, K.: Tupakoiva nuoriso. Porvoo 1962

Hirsjärvi, S. & Hurme, H.: Teemahaastattelu. Helsinki 1980

Jessor, R. & Jessor, S. L.: Adolescent development and the onset of drinking: a longitudinal study. *Journal of Studies on Alcohol* 36 (1975), 27—51

Jessor, R. & Jessor, S. L.: Problem behavior and psychosocial development. New York 1977

Kannas, L.: Lasten ja nuorten tupakoinnin aloittaminen ja vakiintuminen. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 15 (1978), 304—312

Magnusson, D. & Dunér, A. & Zetterblom, G.: Adjustment: a longitudinal study. Uppsala 1975

Margulies, R. Z. & Kessler, R. C. & Kandel, D. B.: A longitudinal study of onset of drinking among high-school students. *Journal of Studies on Alcohol* 38 (1977), 897—912

McAlister, A. L. & Perry, C. & Maccoby, N.: Adolescent smoking: onset and prevention. *Pediatrics* 63 (1979), 650—658

Mercer, G. W. & Hundleby, J. D. & Carpenter, R. A.: Adolescent drug use and attitudes toward the family. *Canadian Journal of Behavioral Science* 10 (1978), 79—90

Mercer, G. W. & Kohn, P. M.: Child-rearing

factors, authoritarianism, drug use attitudes, and adolescent drug use: a model. *Journal of Genetic Psychology* 136 (1980), 159—171

Pitkänen, L.: A descriptive model of aggression and nonaggression with applications to children's behaviour. University of Jyväskylä, Finland. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*, Vol. 19. 1969

Pulkkinen, L.: Kotikasvatuksen psykologia. Jyväskylä 1977

Pulkkinen, L.: Lapsen ja nuoren sosiaalinen kehitys. *Tiede* 2000 1 (1981): 4, 5—10

Pulkkinen, L.: Nuorten tupakointi ja alkoholinkäyttö pitkittäistutkimuksen valossa. *Lääkintöhallituksen tutkimuksia*, 1982 (painossa). 1982 a

Pulkkinen, L.: Search for alternatives to aggression in Finland. Teoksessa A. P. Goldstein & M. Segall (toim.): *Aggression in global perspective*. New York 1982 (painossa). 1982 b

Pulkkinen, L.: Self-control and continuity from childhood to late adolescence. Teoksessa P. B. Baltes & O. G. Brim, Jr. (toim.): *Lifespan development and behavior*. Vol. 4. New York 1982 (painossa). 1982 c

Rimpelä, M.: Tupakoinnin alkaminen. Tampereen yliopiston kansanterveystieteen laitoksen julkaisuja M 56, 1980

Takala, A.: Sosiaalistuminen ja yksilön henkinen kasvu. Jyväskylän yliopiston kasvustieteen laitoksen julkaisuja 12, 1965

Wechsler, M. & Thum, D.: Teen-age drinking, drug use, and social correlates. *Quarterly Journal of Studies on Alcohol* 34 (1973), 1220—1227.

English Summary

Lea Pulkkinen: Nuorten tupakoinnin ja alkoholin käytön ennustettavuus ja jatkuvuus (Smoking and Drinking Among Youth. A Longitudinal Study)

Social behaviour of a sample of 135 subjects was studied at the ages of 8, 14, and 20. The main study methods used were peer nomination, teacher ratings, and interviews. The results showed that about 20 % of the subjects smoked at the age of 14 and about 30 % at the age of 20. The proportion of abstainers was about 25 % at 14 years of age and 10

% at 20.

The differences between the sexes were negligible. Smoking and heavy drinking were highly interdependent. The continuity in smoking habits was higher than in drinking; however, heavy drinking in males also correlated between the ages of 14 and 20. Smoking was somewhat related to parental smoking but drinking was not related to parental drinking at the age of 14. Only at the age of 20 did youth and parental drinking correlate significantly.

Girls seemed to be more susceptible to the modeling effects of peers, sisters, and parents than boys. The developmental precursor of smoking and heavy drinking was weak self-control (an indicator of which was aggression at the age of 8), orientation towards peers at age 14, and a reveller's way of life at age 20. The subjects who did not smoke or drank only a little had more self-control at the age of 8. Child-rearing was more highly related to smoking and drinking than environmental conditions. The

selfish, parent-centered atmosphere which involved dealing with children in a short-sighted way — showing little interest in the child's activities, opinions, and feelings; and spanking instead of offering advice in cases of misbehaviour, correlated with girls' smoking and boys' drinking and alcohol offences. The opposite of selfish treatment, i.e. child-centered guidance, promoted the development of self-control and refraint from the abuse of intoxicants.

Alkoholipolitiikka Vol. 47:139—146, 1982